

El sinuosos camins dels antirepublicans de la Lliga

El cas de Josep Pla, que entra a Barcelona amb les tropes franquistes, no s'entén sense la seva formació ideològica i cultural, i la seva condició d'home de la Lliga, al servei de Francesc Cambó. L'intent de fer seva 'La Vanguardia', on escriu els primers dies, fracassarà.

El jove Josep Pla anota al dietari de joventut: "Stendhal, Stendhal, Stendhal, aquest és el camí." L'estudiant de dret és un gran lector, i un lector ple de curiositat, curiositat pel present més actual, més nou, i pel passat més perenne. Aquells anys, França ha redescobert l'autor de *La cartoixa de Parma*. A la biblioteca de l'Ateneu Barcelonès, on Pla puja cada dia a llegir diaris, revistes i llibres, es rep puntualment la millor i més influent premsa francesa, incloses les publicacions culturals, i Pla pot estar al dia de la febre stendhaliana, i encomanar-se'n.

No és només el rescat d'un novel·lista incomprès a l'època. És el rescat, el descobriment, en definitiva, d'un escriptor total, d'un home de lletres de cap a peus. Stendhal és, a banda del creador d'obres de ficció incomparables, el fundador d'una determinada literatura autobiogràfica, i també l'autor de llibres de viatges que s'avancen a l'època, de dietaris, de crítiques literàries i d'una correspondència plena de consells, els que adreça a la seva germana. França ha descobert un mestre, un intel·lectual responsable i compromès amb la societat. I, a més, independent, amb criteri propi, i anti-convencional.

Stendhal mira la societat amb un punt de distanciament, necessari per a poder-la observar bé, però sense oblidar que l'escriptor té una responsabilitat. És una responsabilitat doble.

Primer, com a escriptor. I, en segon lloc, com a ciutadà.

Com a escriptor, l'obligació és de continuar avançant des del camí traçat per la millor tradició, sempre a partir d'una lectura intel·ligent, i mai restrictiva, mimètica o superficial, dels clàssics. Això el va portar a enfrontar-se amb el neoclassicisme dominant. No va ser una batalla del romàntic contra el clàssic, com poden indicar els manuals, i aquí Pla va veure que darrere del tòpic hi ha sovint una veritat que el desmenteix.

EL TEMPS

Carlos Sentís i Martí de Riquer passegen per la plaça de Catalunya de Barcelona, el 1939.

I com a ciutadà –i, més en concret, com a bon francmaçó– l'obligació era de lluitar a favor de les idees de la Il·lustració, les que el seu admirat Napoleó volia imposar a tot el món. En aquesta lluita, no calia utilitzar la xerrameca: ni grans paraules, ni demagògia. Ni tampoc grans teories. Stendhal era contrari a l'home que elaborava grans teories. Com va escriure, quan un home és incapaç de comprendre una cosa, elabora una teoria.

Les idees de la Il·lustració, li va mostrar Napoleó, podien imposar-se des de la força i calien imposar-se amb un govern fort. Les intolerants i inquisitorials forces de la reacció, aliades amb l'Església, eren arrelades a la societat de feia segles i segles i no es podien derrotar només amb la divulgació amable de les idees.

En aquells temps tan convulsos, de revolucions, cops d'estat i revoltes, de crisi permanent de l'estat, en definitiva, el govern estable, el govern que garantia l'ordre, era l'únic govern possible. Si un país no estava preparat per a la república, el país no podia ser republicà. I és això precisament que Stendhal va concloure en conèixer la realitat espanyola: que una república seria ingovernable i, per tant, que la millor solució era la monàrquica, i amb una monarquia autoritària.

Josep Pla va créixer, com a periodista i com a escriptor, amb aquesta idea. Va comprovar, a més, que la història donava la raó a Stendhal. La primera república espanyola va ser un guirigall. La república era impossible, impracticable, perquè no hi havia republicans. Ni per la dreta, que era monàrquica, ni per l'esquerra, revolucionària, marxista i anarquista.

Quan els seus amics escriptors i periodistes de l'Ateneu Barcelonès funden Acció Catalana, se'n desentén de seguida, tot i que, en un principi, havia signat el manifest previ, pensant que era un moviment multitudinari, no pas una escissió de la Lliga. I poc després veu que Francesc Cambó, amb qui té llargues converses amb vista al llibre que li vol dedicar, és el polític menys idealista, ideològic, i teòric, i més liberal i tolerant –més stendhaliana– i, a més, és l'hereu del seu admirat Prat de la Riba. I s'adhereix a la seva persona i a la seva obra.

